

5. Буроменський М. В. Міжнародно-правові стандарти внутрішньодержавної демократії. *Вісник Академії правових наук України*. 1997. № 2(9). С. 12–21.

6. Волохов О. С. Контроль за дотриманням міжнародно-правових актів у сфері праці: сучасний стан та перспективи. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 2. С. 203–207.

7. Мицик В. В. Права людини у міжнародному праві. *Міжнародно-правові механізми захисту* : підручник для ВУЗів. К. : Видавничий дім «Проміні», 2010. 722 с.

8. Волохов О. С. Міжнародні правові акти як джерела трудового права України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05 / Волохов Олексій Сергійович Нац. акад. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. К., 2013. 200 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-558-7-3>

**HISTORICAL AND LEGAL ANALYSIS OF THE CREATION
OF THE PRE-JUDICIAL INVESTIGATION BODIES
OF THE NATIONAL ANTI-CORRUPTION BUREAU OF UKRAINE,
THE STATE BUREAU OF INVESTIGATION AND THE BUREAU
OF ECONOMIC SECURITY OF UKRAINE (2014–2021)**

**ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ СТВОРЕННЯ ОРГАНІВ
ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО
АНТИКОРУПЦІЙНОГО БЮРО УКРАЇНИ, ДЕРЖАВНОГО
БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ ТА БЮРО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
УКРАЇНИ (2014–2021 РОКИ)**

Suprunchuk O. O.
*officer of the State Border Service
of Ukraine,
Postgraduate Student,
National Academy of Internal Affairs
Kyiv, Ukraine*

Супрунчук О. О.
*офіцер Державної прикордонної
служби України,
аспірант,
Національна академія
внутрішніх справ
м. Київ, Україна*

Постановка проблеми. Україна, як держава, на рівні Основного Закону визнає людину, її життя і здоров'я, честь і гідність найвищою соціальною цінністю [1]. Захист особи, суспільства та держави

від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження визначенні в статті 2 Кримінально-процесуального кодексу України [2]. У випадку порушення вітчизняного законодавства існує апарат державного примусу задля відновлення законності та забезпечення безпеки. Досудове розслідування – це перша стадія кримінального процесу на якій відбується документування та зібрання доказів в кримінальному провадженні. Від процесуально правильно проведених слідчих дій залежить, загалом, успіх на всіх стадіях кримінального процесу. Україна, в 1991 році, після розпаду Союзу Радянських Соціалістичних Республік отримала в спадок від радянської правоохоронної системи органи досудового розслідування прокуратури, міліції, державної безпеки. Така тріада діяла до 1996 року, поки не було утворено органи досудового розслідування податкової міліції. До 2014 року система залишалась сталою, однак революційні події 2013–2014 років, євроінтеграційні процеси та запит суспільства на справедливість зумовив рушійні реформи, зокрема і в правоохоронній сфері. Відбулися реформи та створення Національної поліції, Національного антикорупційного бюро України, Державного бюро розслідувань та Бюро економічної безпеки України. Водночас у зв'язку із створенням такої кількості нових органів досудового слідства постало питання в чіткому розмежуванні підслідності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження питань діяльності органів досудового розслідування займалися такі науковці, як: Татаров О.Ю., Чернєй В.В., Чернявський С.С., Удалова Л.Д., Тацій В.Я., Баулін О.В., Бандурка С.О., Кицан Ю.І. та багато інших.

Виклад основного матеріалу. Україна, підписавши Угоду про асоціацію з Європейським Союзом, взяла на себе низку міжнародних зобов'язань в сфері боротьби з корупцією, легалізації «відмивання» коштів здобутих незаконним шляхом, фінансуванні тероризму та інших [3]. Гостро постали питання щодо позбавлення прокуратури функції досудового розслідування, відповідно до законодавчих приписів ст. 9 Розділу XV Конституції України «Перехідні положення» [1], Служби безпеки України та міліції (з 2015 року Національної поліції) – розслідування економічних злочинів, а також створення окремого органу для розслідування корупційних злочинів, яким стало Національне антикорупційне бюро України.

12 листопада 2015 р. Верховна Рада України ухвалила Закон України «Про Державне бюро розслідувань» [6], який набрав чинності 1 березня 2016 р.. Державне бюро розслідувань є органом досудового розслідування, який з моменту створення наділений широкими повноваженнями, які охоплюють проведення оперативно-розшукової

діяльності, гласних і негласних слідчих (розшукових) дій, а також використання гласних і негласних штатних та позаштатних співробітників. До основних функцій ДБР належать доступ до інформаційних систем органів державної влади, що значно розширює можливості для розслідування злочинів, а також використання у виняткових випадках транспортних засобів фізичних та юридичних осіб. Такі повноваження дозволяють бюро ефективно виконувати завдання з виявлення та розслідування злочинів, які належать до його підслідності.

Національне антикорупційне бюро України як правоохоронний орган покликане виконувати завдання з попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень, віднесених до його підслідності, а також здійснювати заходи із запобігання новим корупційним проявам. Правовими підставами діяльності НАБУ є Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України» [7], прийнятий 14 жовтня 2014 року. Офіційною датою створення НАБУ вважається 16 квітня 2015 року, коли Указом Президента України № 217/2015 було затверджено його утворення.

Зі створенням НАБУ виникла конкуренція його підслідності спочатку з прокуратурою, а згодом – із ДБР. Зміна кваліфікації кримінального правопорушення може призвести до передачі матеріалів іншому органу, що ускладнює дотримання підслідності. Керівництво НАБУ звинувачувало Офіс Генерального прокурора у затягуванні передачі резонансних справ, що підпадають під їхню компетенцію, посиляючись на законодавчі положення, які, на думку прокуратури, втратили чинність через відсутність інституту «витребування проваджень» у КПК України.

Згідно з Законом України «Про Бюро економічної безпеки», Бюро є центральним органом виконавчої влади, який має на меті запобігання, виявлення, припинення, розслідування та розкриття кримінальних правопорушень, що входять до його підслідності [4].

У межах своїх повноважень Бюро проводить оперативно-розшукову діяльність та досудове розслідування щодо економічних злочинів, визначених законом. До його компетенції переходять функції розслідування економічних злочинів, що раніше здійснювались СБУ або окремими підрозділами Національної поліції.

Ще одним важливим аспектом Закону є запровадження запобіжника для уникнення зловживань із підслідністю. Закон визначив, як і в випадку з НАБУ, заборонити прокурору передавати досудове розслідування кримінального правопорушення, яке є виключно підслідним Бюро, іншому органу досудового розслідування. Запобігатиме можливим маніпуляціям із розподілом справ і забезпечить належну підслідність.

Порушення підслідності є суттєвим процесуальним порушенням, що призводить до втрати доказів і негативних наслідків для учасників процесу, які не повинні страждати через помилки державних органів [5, с. 138].

Головна мета підслідності – запобігти дублюванню роботи різними суб'єктами, як-от паралельне розслідування одного факту слідчими органів внутрішніх справ (Національної поліції) та Служби безпеки України, або Національного антикорупційного бюро України та Державного бюро розслідувань, що марнує державні ресурси й час, що є особливо критичним в умовах бюджетного дефіциту. Окрім того, такі дії порушують конституційні права людини та можуть спричинити інші негативні наслідки. Неузгодженість і недостатня компетентність у процесі розслідування завдають загальної шкоди кримінальному провадженню.

Висновки. Таким чином, законодавцю слід розглянути питання, щодо об'єднання загалом Державного бюро розслідувань, Національного антикорупційного бюро України та Бюро економічної безпеки України в єдиний правоохоронний орган із функцією досудового розслідування задля підвищення ефективності в здійсненні розслідувань кримінальних проваджень з прямим підпорядкуванням Кабінету Міністрів України. Такий формат організації слідства дозволить оптимізувати роботу структури позбавивши її зайвих номенклатурних посад. Разом з тим, необхідно позбавити посадових осіб відомчих обтяжень, будь-якого тиску з боку керівництва правоохоронного органу, а також забезпечити незалежність в організації розслідування. Це стане можливим з прийняттям Закону України «Про органи досудового розслідування» (Закон України «Про детективів») в якому повинно бути чітко визначені повноваження слідчих (детективів) та керівників підрозділів досудового розслідування, права та обов'язки, порядок проходження служби та порядок захисту слідчих (детективів), як учасників кримінального процесу, як під час служби, так і після припинення такої діяльності.

Література:

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр#Text> (дата звернення: 06.03.2025).
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Кодекс України від Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України, 2013.

№ 9–10. № 11–12. № 13. ст. 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 06.03.2025).

3. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 06.03.2025).

4. Про Бюро економічної безпеки України: Закон України від 28.01.2021 р. № 1150-IX / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради. 2021. № 23. ст. 197. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20#Text> (дата звернення: 06.03.2025).

5. Городецька М.С. Щодо розподілу підслідності на досудовому розслідуванні. *Правовий часопис Донбасу*. № 2 (79). 2022. С. 136–142

6. Про Державне бюро розслідувань: Закон України від 12.11.2015 р. № 794-VIII / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради. 2016. № 6, ст. 55. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19#Text> (дата звернення: 06.03.2025).

7. Про Національне антикорупційне бюро України Закон України від 14.10.2014 р. № 1698-VII. *Відомості Верховної Ради*. 2014, № 47, ст. 2051. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text> (дата звернення: 06.03.2025).